

Μάθημα/Τάξη:	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Κεφάλαιο:	ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ
Ονοματεπώνυμο Μαθητή:	
Ημερομηνία:	
Επιδιωκόμενος Στόχος:	75/100

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ - ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ

Ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἔν, οὐδὲ ταύτῳ πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσω γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὃ ἀλείπτῃς ἕξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρηῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφότερα οὐκ εὔ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὐς καὶ οὐ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστὶν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...]

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι

A. Στο δεύτερο απόσπασμα ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι για να βιώσεις τα συναισθήματα, ποιοι είναι αυτοί και ποια είναι η σωστή στάση απέναντί τους; (Μονάδες 10)

B1. Η υποκειμενικότητα και η αντικειμενικότητα δεν υπήρχαν ως όροι την εποχή του Αριστοτέλη, πως προσπαθεί να καλύψει το κενό και να καταστήσει κατανοητά τα νοήματά του στο πρώτο απόσπασμα που σας δίνεται; (Μονάδες 10)

B2 . Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της αρετής όπως προκύπτουν από το παρακάτω απόσπασμα : «Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν»; (Μονάδες 10)

B3. Να βρεθούν στο διδαγμένο κείμενο ετυμολογικά συγγενείς λέξεις με τις παρακάτω: περιουσία, παντοκράτορας, σχεδόν, δεοντολογία, λεξικό, πρακτική, κατάληψη, καταβολή, αστοχία, τάγμα. (Μονάδες 10)

B4. i) Να συμπληρωθούν τα κενά :

α) Ο Αριστοτέλης Εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία το .....

β) Ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε για την αγωγή του Αλέξανδρου κατά κύριο λόγο .....

γ) Όταν επέστρεψε στην Αθήνα ο Αριστοτέλης τη διεύθυνση της Ακαδημίας είχε ο .....

δ) Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα ο Αριστοτέλης διδάσκει στ.. .....

ε) Ο..... ίδρυσε σχολή που θα διαφύλαττε και θα πρόβαλλε τις διδασκαλίες του Αριστοτέλη (Μονάδες 5)

ii) Να αντιστοιχίσετε τα πρόσωπα της Α' στήλης με τις θέσεις τους στη Β' στήλη

1) Πρωταγόρας

2) Ηράκλειτος

3) Αριστοτέλης

4) Δημόκριτος

5) Σωκρατικός Φιλόσοφος

α) ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν

β) εὐδαιμονία ψυχῆς καὶ κακοδαιμονία

γ) ἦθος ἀνθρώπων δαίμων

δ) εὐβουλία

ε) εὐτυχία

(Μονάδες 5)

B5. Συσχετίστε τις απόψεις του Πλούταρχου, όπως αυτές διαφαίνονται στο παρακάτω απόσπασμα, με αυτές του Αριστοτέλη στο κείμενο που σου δόθηκε.

Το ήθος, τώρα, δημιουργεί την ορμή του πάθους, χρειάζεται, όμως, τον λόγο για να την κρατήσει στα όρια του μέτρου και να την εμποδίσει να υπερβεί ή να υπολειφθεί της κατάλληλης στιγμής. Πραγματικά, το παθητικό και άλογο κινείται άλλοτε με μεγάλη σφοδρότητα και ταχύτητα και άλλοτε πιο μαλακά και αργά απ' ό,τι απαιτεί η περίπτωση. Για τούτο καθετί που κάνουμε κάθε φορά μπορεί να πετύχει κατά ένα μόνο τρόπο, αλλά μπορεί ν' αποτύχει κατά πολλούς· για να πετύχουμε, άλλωστε, τον στόχο δεν υπάρχει παρά μόνο ένας και απλός τρόπος, ενώ είναι δυνατό ν' αστοχήσουμε με πολλούς τρόπους, ανάλογα με το αν υπερβαίνουμε το μέτριο ή υστερούμε ως προς αυτό. Τούτο λοιπόν είναι το κατά φύση έργο του πρακτικού λόγου, να καταλύει και τις υπερβολές και τις ελλείψεις των παθών. Στις περιπτώσεις, δηλαδή, όπου από ασθένεια και αδυναμία ή από φόβο και δισταγμό η ορμή ενδίδει πολύ γρήγορα και απαρνιέται πρόωρα το καλό, εκεί εμφανίζεται ο πρακτικός λόγος για να υποκινήσει και να συδουλίσει την ορμή· όπου, πάλι, η ορμή προχωρεί πέρα από τα κανονικά όρια, ρέοντας υπερβολική και άτακτη, εκεί ο πρακτικός λόγος αφαιρεί τη βιαιότητά της και την ελέγχει. Έτσι, περιορίζοντας την κίνηση των παθών, η λογική εμφυτεύει στο άλογο τις ηθικές αρετές, οι οποίες είναι το μεσαίο σημείο ανάμεσα ελλειψης και υπερβολής.

Πλούταρχος, Περί ήθικῆς ἀρετῆς, 444 b. (Μετάφραση: Φιλολογική ομάδα, εκδ. Κάκτος)

(Μονάδες 10)

Αδίδακτο κείμενο

Πλάτωνος, Φαίδων 68c-68e

Ο Σωκράτης στο απόσπασμα αυτό από τον διάλογο του με τον Κέβητα και τον Σιμμία μέσα στην φυλακή, προτού θανατωθεί, εξηγεί στους συνομιλητές του ότι ο θάνατος δεν φοβίζει τους φιλοσόφους, ώστε όχι μόνο η εγκράτεια αλλά και η ανδρεία στους ανθρώπους που δεν είναι φιλόσοφοι δεν είναι γνήσιες αρετές.

– Ούκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἦν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι ἀλλ' ὀλιγῶρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἄρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει, τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσιν τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν;

– Ἀνάγκη, ἔφη.

-Εἰ γὰρ ἐθέλεις, ἦ δ' ὅς, ἐννοῆσαι τήν γε τῶν ἄλλων ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοὶ εἶναι ἄτοπος.

- Πῶς δὴ, ὦ Σώκρατες;

-Οἴσθα, ἦ δ' ὅς, ὅτι τὸν θάνατον ἠγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγάλων κακῶν;

-Καὶ μάλ', ἔφη.

-Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσιν;

-Ἔστι ταῦτα.

-Τῷ δεδιέναι ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοί εἰσι πάντες πλην οἱ φιλόσοφοι· καίτοι ἄλογόν γε δέει τινὰ καὶ δειλίᾳ ἀνδρεῖον εἶναι.

Λεξιλόγιο

Οὐκοῦν: επομένως

ἦ δ' ὅς: εἶπε αυτός

Παρατηρήσεις

B1. Από το άνωθεν κείμενο να μεταφραστεί το απόσπασμα: "*Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη...Ανάγκη, ἔφη.*"

(Μονάδες 10)

B2. Για ποιο λόγο ο Σωκράτης θεωρεῖ την εγκράτεια αλλά και την ανδρεία ως μη γνήσιες αρετές στους ανθρώπους που εἶναι πραγματικά φιλόσοφοι;

(Μονάδες 10)

B3. Να δοθούν οι ζητούμενοι τύποι για τις παρακάτω λέξεις:

πολλοί: αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου γένους στον συγκριτικό βαθμό

σώματος: δοτική πληθυντικού

ἄτοπος: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους στον ίδιο βαθμό

μεγάλων: τον υπερθετικό βαθμό του αντιστοίχου επιρρήματος

ονομάζουσι: ίδιος τύπος στον παρατατικό

ἔχειν: γ' ενικό υποτακτικής αορίστου β

ζῶσιν: β' ενικό οριστικής παρατατικού

ἔφη: απαρέμφατο ενεστώτα

Οἶσθα: γ' πληθυντικό ευκτικής ίδιου χρόνου

ὑπομένουσιν: τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα της ίδιας φωνής

(Μονάδες 10)

B4. Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παρακάτω λέξεις του κειμένου: τὸ μὴ ἐπτοῆσθαι, τούτοις, τοῦ σώματος, ἄτοπος, κακῶν (το 1^ο του κειμένου), δέει (το 1^ο του κειμένου), εἶναι (το 2^ο και τελευταίο του κειμένου).

(Μονάδες 7)

B5. Να βρεθεί και να αναγνωριστεί ο υποθετικός λόγος του αποσπάσματος και να τραπεί μετά σε υποθετικό λόγο του προσδοκώμενου.

(Μονάδες 3)